

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Ilmastolain tulee olla oikeudenmukainen, ja kiinnittää huomio erityisesti ilmastonmuutoksesta eniten kärsivien eli tulevien sukupolvien ja haavoittuvassa asemassa olevien olosuhteisiin. Sukupolvien tulevaisuuteen vaikutetaan tehokkaasti kiirehtimällä lain esityksessä mainittuja toimenpiteitä: kuten koronan uhka on osoittanut, yhteiskuntamme on kykeneväinen tarvittaessa nopeisiin ja radikaaleihin muutoksiin. Vaadimme, että ilmastolaissa huomioidaan korostetusti myös ilmastonmuutoksen ilmiselviä sosiaalisia vaikutuksia, kuten esimerkiksi ilmastopakolaisuus ja tyttöjen koulupudokkuus kehittyvissä maissa.

Lisäksi esitämme, että ilmastolain jatkovalmistelussa huomioidaan: ilmastonmuutoksen sosiaalisia vaikutuksia, ilmastotoimien seuranta, päästökehityksestä raportoiminen.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Ilmastolaki on nuorten tulevaisuuden kannalta tärkeä väline ilmastopäätöksenteon ohjaamiseen. Mielestämme on tarpeellista, että Suomen ilmastolaki päivitetään ja että se laajenee vaikuttavammaksi. Hiilineutraalisuus tulee saavuttaa 2035 mennessä ja tavoitteen tulee pohjautua ensisijaisesti päästöjen vähentämiseen.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämiselvoite (5 §)

Suomessa on valmiiksi jo loistavasti toimivia ja aktiivisia toimielimiä kuten nuorisovaltuustot ja parlamentit. Heidän osallistaminen ilmastokeskusteluun olisi ensiarvoisen tärkeää, jotta nuoria kuullaan myös paikallisesti ympäri Suomea. Jokaisella poliittisella taholla on moraalinen velvollisuus osallistaa nuoria. Nuorten osallistaminen on turhaa jos nuoria ja heidän konkreettisia ehdotuksiaan ei oteta vakavasti. Ilmastolain tulee säätää jokaiselle ilmastotoimia käsittelevälle toimielimelle velvoite kuulemaan nuoria sillä vakavuudella joka tällä hetkellä ilmastokriisin ympärillä vallitsee. Nuorten osallistaminen voi jäädä kunnissa tekemättä, jos edistämiselvoitteeseen jää kirjaus "mahdollisuuksien mukaan" tai "ottaen huomioon paikalliset olosuhteet".

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Nuoria osallistetaan ilmastokeskusteluun nykyään yhä paremmin ja paremmin, mutta nuorten sanomaa ei edelleenkaan oteta vakavasti eikä nuorille ole tarpeeksi konkreettisia tapoja vaikuttaa. Erilaiset neuvostot ja toimielimet luovat vakavuutta ja konkretiaa ilmastokeskusteluun ja siksi olisi tärkeää että esimerkiksi saamelaisneuvoston ja nuorten metsäneuvoston kaltainen nuorten ilmastoneuvosto olisi olemassa. Nuorten Ilmastoneuvostoon voitaisiin valita eri ikäisiä nuoria eri taustoista ja sektoriministeriöitä veloitettaisiin heidän säännölliseen kuulemiseen. Tällöin nuorten kuuleminen varmistuisi ilmasto-, ja ympäristöpäätöksissä.

Ilmastonmuutoksen etenemisestä, ilmastotoimista ja tavoitteiden edistymisestä on tärkeää tiedottaa säännöllisesti ja kattavasti. Se tulee tehdä ikäsopivalla osallisuudella: lapsille ja nuorille pitää madaltaa ilmastopäätöksistä lausumisen kynnyistä, heille sopivalla tavalla.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

Ilmastolain pitäisi osaltaan varmistaa, että nuoret tulevat tietoisiksi arkisista valinnoista, esim. liikkumisessa, asumisessa, tuotteiden ostamisessa. Tarvitsemme konkreettisia esimerkkejä, kuinka ilmastonmuutoksen seuraukset näkyvät nuorten arjessa Suomessa, mutta myös maailmanlaajuisesti.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

Toivomme, että ilmastolailla olisi vaikutuksia tulevaisuudessa koulussa saatavaan tietoon ilmastonmuutoksen kehittymisestä ja ilmasto-opetukseen.

Näkemyksemme mukaan nuorille tarjotaan koulussa hyvin vähänlaisesti tietoa ja opetusta ilmastonmuutoksesta, vaikka se koskee heidän tulevaisuuttaan. Aihetta toki sivutaan opetuksessa ja ilmastokasvatusta on lisätty, mutta siitä huolimatta nuoret joutuvat itse selvittämään tietoa ilmastonmuutoksesta, sekä keinoista vaikuttaa.

Näitä keinoja ehdotamme jatkopohdintaan, jotta nuoret saavat lisää tietoa ilmastonmuutoksesta ja siihen vaikuttamisesta:

- Opetussuunnitelmiin tarvitaan riittävästi ilmastonmuutokseen liittyviä sisältöjä ja ympäristökasvatusta, kaikilla kouluasteilla. Samalla pitää varmistaa, että ilmastonmuutoksesta on saatavilla kattavaa sekä laajaa oppimateriaalia.
- Ympäristökasvatus pitää ulottaa kaikkiin aineisiin, ilmastonmuutoksen pitää näkyä sekä pakollisissa että valinnaisissa oppimissisällöissä. Esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yksi pakollinen aihe voisi olla ilmastonmuutos.
- Tavan, jolla ilmastonmuutoksesta puhutaan, tulisi olla ikäryhmälle sovelias, mutta totuudenmukainen. Nuoret oppilaat ymmärtävät paremmin, jos pystymme konkretisoimaan mitä ilmastonmuutos tekee arkisille asioille, kuten lumen määrälle, minkä he pystyvät itse kokemaan.

Muita huomioita

Ilmastolain keskeisenä elementtinä tulisi laajentaa sen soveltamisalaa, painottaa kirjauksien velvoittavuutta ja arvioida myös mahdollisia välinpitämättömyydestä aiheutuvia konkreettisia seurauksia. Ohjauskeinot kuten päästötavoitteen saavuttamisen etenemisen mittaaminen ja toimenpiteiden käyttöönoton raportointivelvollisuus toisi ilmastotoimiin läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuden huomioida hyvissä ajoin mahdolliset kirimisen paikat.

Ilmastolain pitäisi olla velvoittava myös yrityksille, mikä ei tällä hetkellä ole luonnoksessa huomioituna. Yrityksillä tulee olla velvoitteita paitsi vähäpäästöisyyteen toiminnassaan, myös liiketoiminnassaan mahdollistaa kansalaisten ilmastoakiivisuus. Esitämme jatkopohdintaan seuraavia huomioita:

- Yksittäisten tuotteiden päästöt olisi näkyvissä tuotteissa kuluttajille.
- Yritysten ja tuotannon ilmastovaikutuksista pitää saada antaa tietoa, esimerkiksi avoimen datan kautta.
- Velvoitteita todellisten, koko tuotantoketjun päästöjen selvittämiseen, mm. erilaisten tekstiilibrändin osalta. Yritysten tulisi raportoida aiheuttamansa päästöt, sekä välillisesti aiheutetut päästöt.
- Ilmastosuunnittelua vaaditaan jatkossa tasa-arvosuunnittelun tapaan.

Ratilainen Niina
Plan International Suomi - Plan nuoret